

LIIKUNTA- JA URHEILUSEUROJEN OLOSUHDEKILANNE

KYSELY MAAKUNTIEN
KESKUSKAUPUNKIEN SEUROILLE



KESLI-liikuntaleiri



KESLI-liikuntaleiri



Liikunta- ja urheiluseurojen olosuhdetilanne

kysely maakuntien keskuskaupunkien seuroille

2017

Teksti: Pasi Mäenpää

Työryhmä: Jan Norra, Maarit Nieminen ja Jari Lämsä

ISBN: 978-952-5676-84-6 (PDF)

Sisällys

| | |
|---|-----------|
| 1. TAUSTATIETOJA KYSELYSTÄ JA SEN TOTEUTTAMISESTA..... | 3 |
| 2. TIETOJA SEUROJEN KÄYTTÄMISTÄ OLOSUHTEISTA..... | 5 |
| 2.1. MITÄ OLOSUHTEITA SEURAT KÄYTTÄVÄT? | |
| 2.2. KENEN OLOSUHTEISSA SEURATOIMINTA TAPAHTUU? | |
| 2.3. OLOSUHTEIDEN KUSTANNUKSISTA | |
| 3. SEUROJEN TYYTYVÄISYYS OLOSUHTEISIIN..... | 11 |
| 3.1. ARVIOITA OLOSUHDEKILANTEEN ERI OSA-ALUEISTA | |
| 3.2. KOKONAISARVIOINTI NYKYKILANTEESTA | |
| 4. SEUROJEN NÄKEMYKSIÄ OLOSUHTEIDEN KEHITTÄMISEEN | 16 |
| 4.1. MERKITTÄVIMMÄT TULEVAISUUDEN KEHITTÄMISHAASTEET | |
| 4.2. ARVIOITA OLOSUHDETYÖTÄ TEKEVISTÄ TAHOISTA | |
| 4.3. SEUROJEN JA KUNNAN YHTEISTYÖ OLOSUHDEASIOISSA | |
| 5. YHTEENVETOA JA POHDINTAA..... | 21 |
| 5.1. PÄÄOSALLA SEUROISTA OLOSUHTEET VÄHINTÄÄNKIN TYYDYTTÄVÄLLÄ TASOLLA — KOKONAISTILANNE KUITENKIN VAIKEUTUNUT JA MONIMUOTOISTUNUT | |
| 5.2. LAJIOLOSUHTEET ERIKOISTUVAT JA LAATUA HALUTAAN | |
| 5.3. OLOSUHDEONGELMAT KÄRJISTYVÄT KASVUKESKUSTEN KASVULAJIEN KASVUSEUROISSA | |
| 5.4. SUURET SEURAT OVAT AKTIVOITUNEET MYÖS OLOSUHDETYÖHÖN | |
| 5.5. KUNNAN JA SEUROJEN ROOLI MUUTTUMASSA — KUMPPANUUTTA HARJOITELLAAN | |
| 5.6. LISÄTIEDOLLE TARPEITA ERITYISESTI YMPÄRIVUOTISUUS- JA KUSTANNUSKYSYMYKSISTÄ | |
| LÄHTEET..... | 27 |

1. Taustatietoja kyselystä ja sen toteuttamisesta

Liikunta- ja urheiluseuroille suunnatussa olosuhdekyselyssä selvitettiin seurojen varsinaiseen ydintoimintaan liittyviä olosuhteita eli harjoitteluun, kilpailuun ja tapahtumiin liittyviä olosuhteita. Selvityksessä ei tarkasteltu seurojen käyttämiä toimisto-, kokous-, juhla- tai varainhankintaan (kioskit yms.) liittyviä olosuhteita.

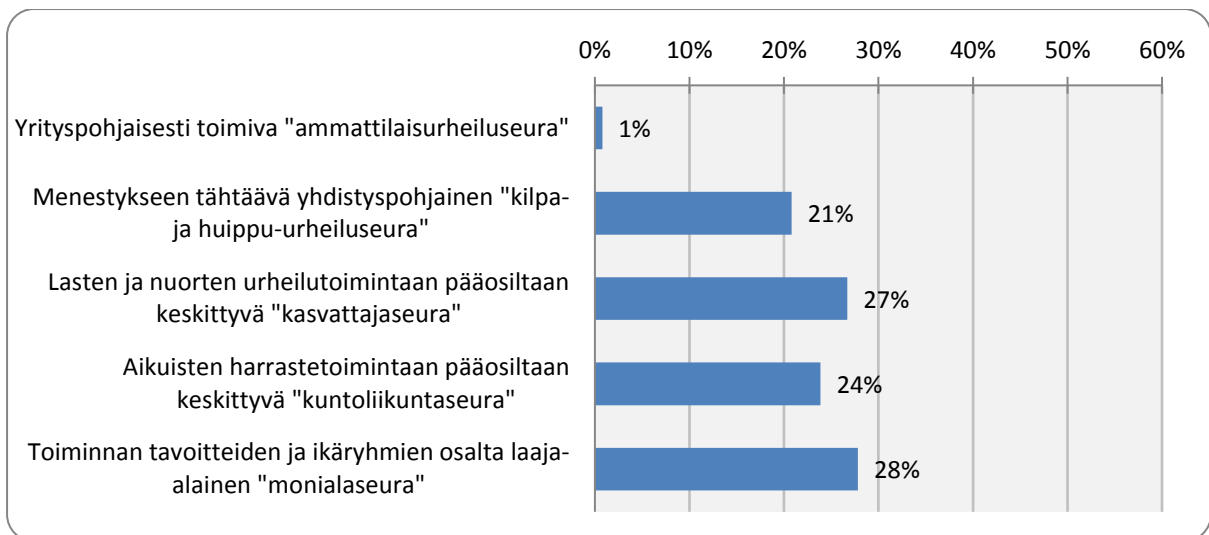
Kyselyn seura-aineisto kerättiin maakuntien keskuskaupungeista; Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kokkola, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Mikkeli, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku ja Vaasa. Väestörekisterin mukaan (31.12.2016) näissä 18 kaupungissa asuu yhteensä 2 341 313 asukasta, mikä on 42,5% koko Suomen väestöstä. Suurista, yli 50 000 asukkaan, kaupungeista aineistossa ei ole mukana Espoo, Vantaa ja Kotka.

Kysely lähetettiin em. kaupunkien seurarekistereissä oleville seuroille sähköisenä kyselynä syys-lokakuussa 2016. Vastauksia saatiin 901 seurasta. Seuroissa vastaajina olivat seuran ytimessä toimivat aktiiviset henkilöt, joista suurin osa on puheenjohtajia, toiminnanjohtajia tai seuras sihteerejä.

Vastaajista 16% on yleisseuran yksittäisiä lajijaostoja. Aineistossa on edustettuna kaikkiaan 58 eri lajin seuroja. Eniten vastaajia on jalkapallon (79), voimistelun (59), salibandyn (44), jääkiekon (35), yleisurheilun (34) ja lentopallon (30) seuroista. Raportissa on tehty lajikohtaisia yhteenvetoja niistä lajeista, joista on vähintään 10 vastaajaa. Näitä lajeja aineistossa on yhteensä 25.

Eniten vastauksia saatiin Helsingin (133), Turun (91), Jyväskylän (63), Kuopion (60) ja Lahden (52) seuroista. Tampereella (34) ja Hämeenlinnassa (10) vastanneiden seurojen määrät jäivät suhteellisesti muita kaupunkeja pienemmiksi.

Kyselyyn vastanneista seuroista lähes kaikki toimivat yhdistyspohjaisesti ja vain seitsemän seuraa olivat yrityspohjaisesti toimivia ammattilaisseuroja. Kysyttäessä seuroilta toiminnan päätarkoitusta seurat jakoutuivat melko tasaisesti neljän eri vastausvaihtoehdon välillä kilpa- ja huippu-urheiluseuroihin, juniorien kasvattajaseuroihin, monialaseuroihin ja aikuisten harrasteliikuntaseuroihin (Kuvio 1). Karkeasti ottaen voidaan todeta, että noin kahdelle kolmasosalle seuroista perinteinen termi ”urheiluseura” on hyvä määrittely, mutta yhdelle kolmasosalle termi ”liikuntaseura” kuvanee toiminnan luonnetta paremmin.



Kuvio 1. Vastanneiden seurojen seuratyypit

Seura-aineistoa tarkasteltaessa on hyvä myös huomioida, että vastaajien joukossa on viidesosa niin sanottuja "epätyypillisiä" paikallisia seuroja, kuten kaveriporukoiden, harrasteliikunnan, työpaikkojen ja veteraanien seuroja tai sellaisten erikoislajien seuroja, joilla ei vielä ole valtakunnallista lajiliittoa. Tähän kyselyyn vastanneista seuroista 20% ei ollut nimennyt seuraansa minkään valtakunnallisen lajiliiton tai järjestön jäseneksi.

Aineiston seuroista n. 14 % on suuria seuroja (=yli 500 jäsentä) ja 29 % pieniä seuroja (=alle 50 jäsentä). Saadun aineiston seurakoko vastaa kohtuullisen hyvin muiden tutkimusten (mm. Koski 2009) arvioita suomalaisten seurojen keskimääräisistä kokoluokista. 68 % seuroista seuran jäsenistöstä yli puolet on miehiä ja vastaavasti 32% seuroista jäsenistössä on enemmän naisia.

Kyselyn seura-aineisto ei edusta koko suomalaista seurakenttää. Kyselyn tietoja ja johtopäätöksiä ei voida siten suoraan yleistää esimerkiksi maaseutumaisten kuntien seuratoiminnan olosuhdetilanteen arviointiin. Haja-asutusalueilla liikunnan olosuhdeverkosto ja seuratoiminta toimivat monilla tavoin eri lähtökohdista. Kaupunkimaisissa ympäristöissä toimivien seurojen nykyistä olosuhdetilannetta kyselyn aineisto kuitenkin oletettavasti kuvastaa varsin hyvin.

Seuroille tehty olosuhdekysely ja tässä raportissa esiteltävät tulokset ovat osa laajempaa urheilun olosuhdetilannetta kartoittavaa selvityskokonaisuutta. Seurojen lisäksi olosuhdetilannetta on syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana kartoitettu lajiliittojen ja urheiluakatemioiden osalta sekä maakuntien keskuskaupunkien näkökulmasta. Selvityshankkeen toteuttamisesta vastaavat Olympiakomitea ja Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. Hankkeen raportoinnin ja kaupunkikyselyosion toteuttamiseen on saatu avustusta Opetus- ja Kulttuuriministeriöstä. Hankkeen kokonaisraportti valmistuu vuoden 2017 kevään aikana.

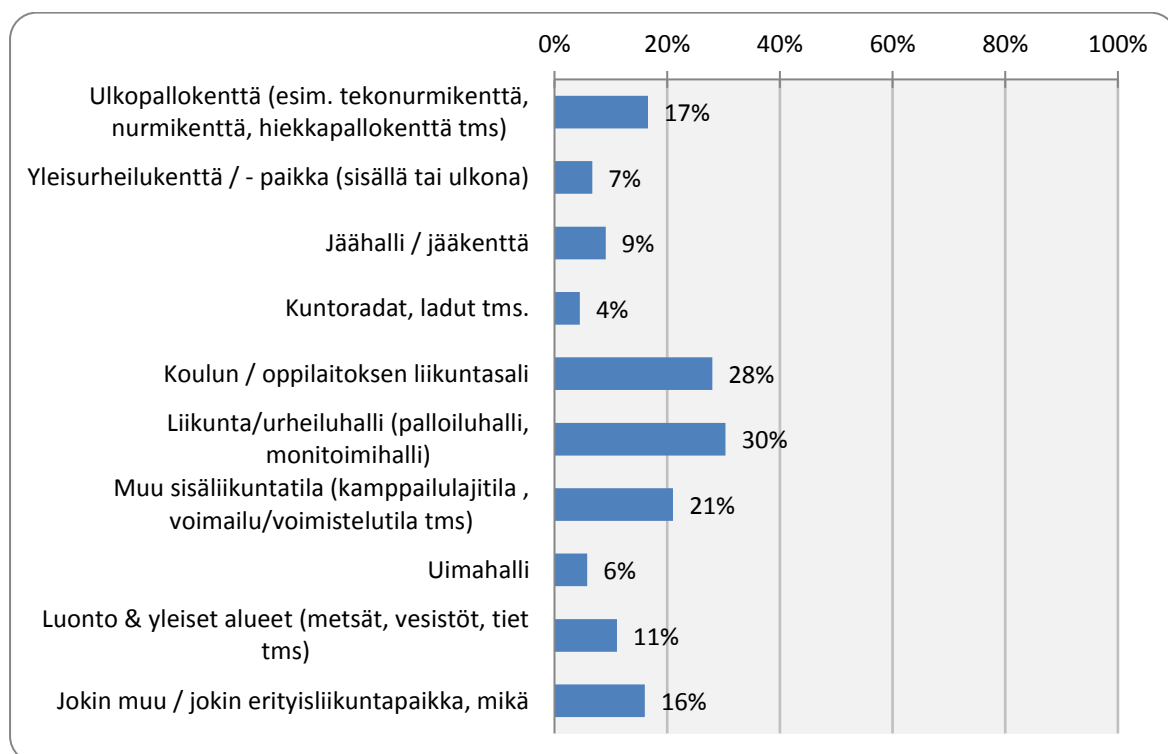
2. Tietoja seurojen käyttämistä olosuhteista

2.1. Mitä olosuhteita seurat käyttävät?

Liikunta- ja urheiluhallit sekä oppilaitosten salit yleisimmin käytettyjä olosuhteita

Seurat saivat tässä selvityksessä nimetä kaksi eniten käyttämäänsä liikuntapaikkaa. Seurojen antamien vastausten perusteella noin kolme neljäsosaa seuratoiminnasta tapahtuu sisäliikuntatiloissa (Kuvio 2). Eniten seurojen toimintaa tapahtuu sisäliikuntasaleissa ja – halleissa. Perinteinen koulujen ja muiden oppilaitosten liikuntasaleissa tapahtuva toiminta on saanut rinnalleen erilaiset suuremmat liikuntahallit ja monitoimitalot. Tämän selvityksen perusteella liikunta- ja urheiluhallien käyttö on jopa niukasti yleisempää (30%), kuin koulujen liikuntasalien käyttö (28%). Toki koulujen liikuntasali on käsitteenä monimuotoistunut, koska isommat hallit on rakennettu pääosin koulujen läheisyyteen ja koulut käyttävät niitä päiväsaikaan.

Muita paljon käytettyjä sisäliikuntatiloja ovat muut sisäliikuntatilat kuten kamppailu-, voimailu-, voimistelutilat (21%), jäähallit (9%) ja uimahallit (6%). Ulkoliikuntaolosuhteista eniten käytetään erilaisia palloilukenttiä (17%). Seuraavaksi eniten mainintoja saivat luonto ja yleiset alueet kuten metsät, vesistöt, tiet (11%), yleisurheilukentät (6%), sekä kuntoradat ja ladut (4%)



Kuvio 2. Seurojen eniten käyttämät liikuntapaikat (Maksimissaan kaksi valintaa/seura)

Vastausvaihtoehdon ”Joku muu” on valinnut 16% seuroista. Tämän vastausvaihtoehdon sisällä on kymmenien lajien, kuten ratsastuksen, golfin, laskettelon, moottoriurheilun, tenniksen, keilailun ja ampumaurheilun erikoisolosuhteita.

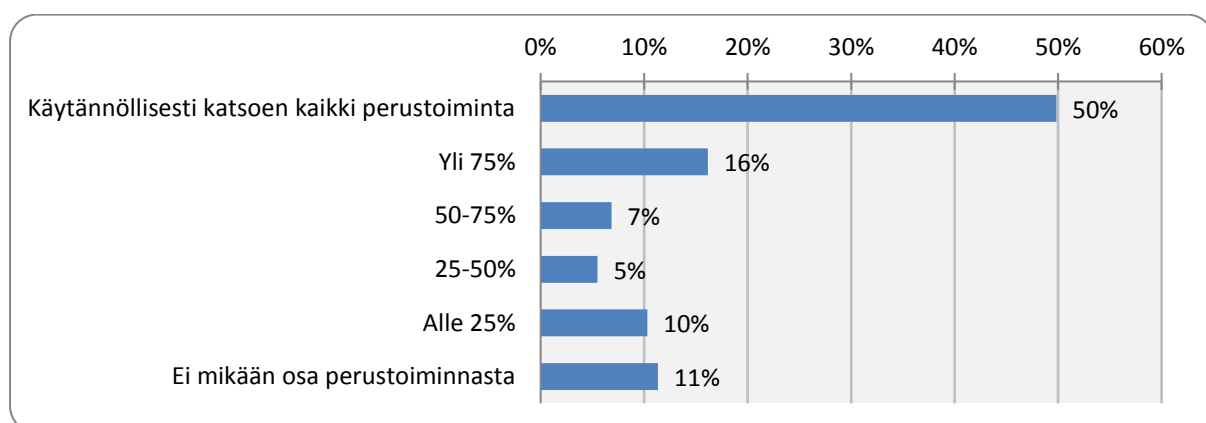
2.2. Kenen olosuhteissa seuratoiminta tapahtuu?

Puolet seuroista täysin riippuvaisia kunnan olosuhteista – 11% ei käytä ollenkaan

Puolet seuroista ilmoittaa, että käytännössä lähes kaikki toiminta tapahtuu kunnan tai sen taustayhtiöiden omistamissa olosuhteissa ja kahdella kolmasosalla seuroista suurin osa (yli 75%) toiminnasta (Kuvio 3). Sen sijaan 11% seuroista pyörittää toimintaansa pääosin muualla kuin kunnan omistamissa olosuhteissa. Tässä ryhmässä on paljon erikoisolosuhteissa seuratoimintaa pyörittäviä, pääosin pieniä seuroja. Ryhmään kuuluu eri kamppailulajien, purjehduksen ja veneilyn, moottoriurheilun ja tanssin seuroja. Kunnat ovat siis edelleen ylivoimaisesti suurin seuratoiminnan olosuhteiden luoja, mutta vuosi vuodelta etenkin kaupunkikeskuksiin on syntynyt myös muita olosuhteratkaisuja seurojen laajentuneen toiminnan tarpeisiin.

39% seuroista olosuhteiden ”sekakäyttäjiä”

Kunnan olosuhteista täysin riippuvaisten ja riippumattomien ääripäiden väliin jää n. 40% seuroista, joita voi kutsua olosuhteiden ”sekakäyttäjiksi”. Nämä seurat voivat käyttää pääosin kunnallisia olosuhteita, mutta osittain myös yksityisiä olosuhteita tai päinvastoin. Jalkapalloseura voi pelata kesäkauden kunnan kentille, mutta talvisin se vuokraa tilaa myös yksityisistä halleista. Salibandyseuran vanhimmat juniorit ja edustusjoukkueet pelaavat pääosin yksityisessä hallissa, mutta seuran alkeisryhmiä pyöritetään myös koulujen pienemmissä saleissa. Kunnan olosuhteiden osuus voi olla toiselle seuralle kohtuullisen suuri (yli 75%) ja toiselle vastaavasti kohtuullisen pieni (alle 25%).



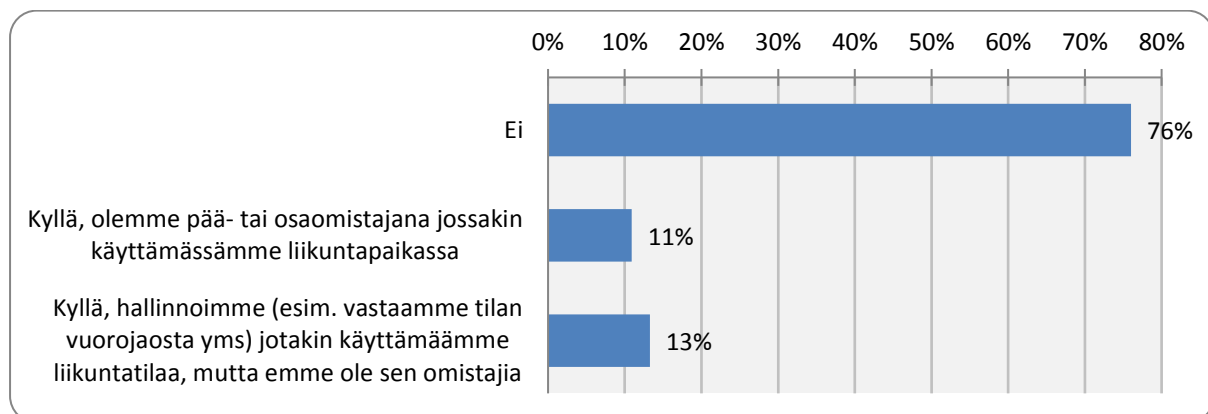
Kuvio 3. Kuinka suuri osa seuran perustoiminnasta tapahtuu kotikaupungin omistamissa liikuntapaikoissa /-olosuhteissa (mukaan lukien kaupunkiomisteiset liikelaitokset, osakeyhtiöt tms.)?

Lajikohtaiset erot kunnallisten olosuhteiden käytössä ovat huomattavia. Lähes täysin kunnallisiin olosuhteisiin tukeutuvia seuroja on suhteellisesti eniten pöytätenniksen (90%), judon (80%), koripallon (80%), lentopallon (80%) ja pesäpallon (77%) seuroissa. Vastaavasti täysin kunnallisten olosuhteiden ulkopuolella toimivia seuroja on eniten purjehduksen ja veneilyn (73%), tanssin (29%), ampumaurheilun (29%) ja karaten (25%) seuroissa.

Joka neljäs seura omistaa tai hallinnoi harjoitustilojaan

Liikunta- ja urheiluseurojen oma aktiivinen rooli toiminnan vaatimien olosuhteiden luojana on lisääntynyt. Toki edelleen pääosa seuroista (76%) keskittyy vain toiminnan pyörittämiseen, eikä seura ole tehnyt isompia investointeja tai sopimuksia olosuhteiden rakentamisesta tai käyttämiensä olosuhteiden hallinnoimisesta (Kuvio 4). Tosin tällainenkin seura tai joku sen toimintaryhmistä voi luonnollisesti vuokrata satunnaisesti toimintansa vaatimia lisäolosuhteita myös ulkopuolelta.

Huomionarvoista on kuitenkin, että selvityksen perusteella 24% seuroista on ottanut ainakin jollain tasolla aktiivisen roolin omien olosuhteidensa luomisessa. Keskimäärin 11% seuroista on vähintään osaomistajana käyttämässään olosuhteissa. Tämän lisäksi 13% seuroista hallinnoi olosuhteiden käyttöä perinteistä laajemmin, joka tarkoittaa useimmiten käyttövuorojen jakamista tai tilan valvomista seuran toimesta itsenäisesti ja vastuullisesti.



Kuvio 4. Seura omistaa tai hallinnoi harjoitustiloja tai -paikkoja.

Seurakoko vaikuttaa merkittävästi omistushalukkuuteen. Yli 500 jäsenen ”suurseuroista” 28% on mukana omistamassa omia olosuhteita, kun vastaavasti alle 500 jäsenen seuroista omistajaksi on ryhtynyt vain 8% seuroista. Lajeittain tarkasteltuna olosuhteiden omistaminen on yleisintä veneilyssä ja purjehduksessa (86%), tenniksessä (64%), melonnassa ja soudussa (36%) sekä jalkapallossa (25%). Veneilylajeissa olosuhteiden omistaminen liittyy luonnollisesti useimmiten erilaisten tukitilojen, kuten venevarastojen ja seuramajojen omistamiseen. Sen sijaan em. palloilulajeissa omistaminen liittyy varsinaisten harrastustilojen, kuten kenttien ja hallien, omistamiseen. Omien olosuhteiden hallinnointi vastaavasti on yleisintä tanssin (53%), ampumaurheilun (50%), tenniksen (27%) sekä painin (27%) seuroissa.

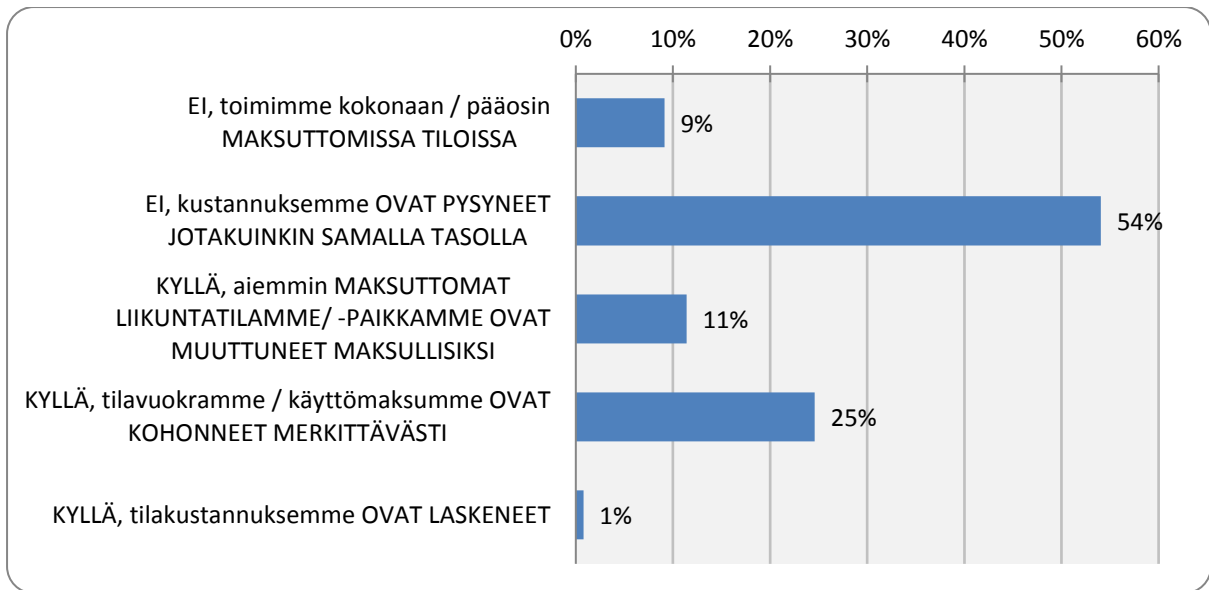
Omien olosuhteiden liittyvien toimenpiteiden osalta aktiiviset seurat (24%) antoivat tarkentavia avovastauksia yhteensä 208 kappaletta. Niissä korostui kolme yleistä toimintatapaa. Ensinnäkin osa seuroista on mukana erilaisissa omien olosuhteidensa **rakentamishankkeissa**, kuten jo edellä mainitut jalkapalloseurat tekonurmikenttähankkeissa tai soutuseurat erilaisissa säilytystila- ja varastohankkeissa. Toisena ryhmänä on erilaiset pidempiaikaiset **vuokrasopimukset** yksityisten tilojen käytöstä. Vuokrasopimuksia on tehty jopa tyhjiksi jääneistä teollisuushalleista, mutta useimmin pienemmistä yksittäisistä tiloista. Tässä ryhmässä on monia budo- ja kamppailulajien seuroja, mutta myös joitakin tanssin ja voimistelun seuroja. Kolmantena ryhmänä on järjestelyt **erikoislajien erikoisolosuhteisiin liittyen** kuten golfin, ratsastuksen, ammunnan, laskettelun, keilailun ja tenniksen seuroissa. Näiden lajien seuroilla on mainintoja erilaisesta yhteistyöstä ja aktiivisesta roolista lajin olosuhteiden osittaisessa omistamisessa, mutta enemmän niiden hallinnoinnissa ja vuokraamisessa.

Avovastauksista ei pysty tarkemmin arvioimaan seurojen roolia näiden olosuhteisiin liittyen. Etenkin erikoislajien seuroilla tuntui olevan avovastauksien kirjausten perusteella monia erilaisia järjestelyjä käyttämiinsä olosuhteisiinsa liittyen.

2.3. Olosuhteiden kustannuksista

Kustannukset nousussa, mutta olosuhteiden osuus kokonaiskuluista vaihtelee paljon

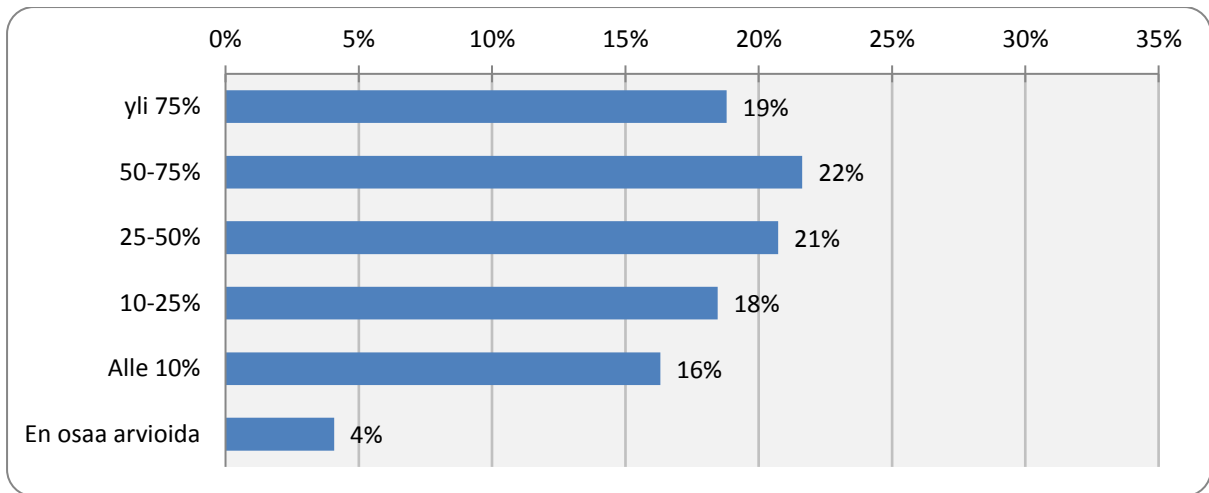
Yli kolmasosalla seuroista olosuhdekustannukset ovat nousseet viime vuosina (Kuvio 5). Joka neljännellä seuralla kustannukset ovat kohonneet merkittävästi. Vain yksi prosentti seuroista ilmoittaa kustannusten laskeneen. Kahdella seuralla kolmesta olosuhdekustannukset ovat pysyneet ennallaan ja näistä yhdeksän prosenttia toimii pääosin maksuttomissa olosuhteissa. Tuloksia tulkittaessa on kuitenkin huomioitava, että suuri osa seuroista voi toimia kauden aikana sekä maksuttomissa että maksullisissa olosuhteissa. Näin olosuhteiden maksuttomuuteen tässä yhteydessä ovat vastanneet vain ne seurakunnat, joilla toiminta tapahtuu lähes kokonaan maksuttomissa olosuhteissa. Näiden joukossa on paljon metsää, vesistöjä ja teitä harrastuspaikkoina pääosin pitäviä seuroja. Edes osittain olosuhteiden maksuttomuudesta pääsee nauttimaan varmasti enemmän kuin yhdeksän prosenttia seuroista.



Kuvio 5. Onko liikuntatilojen kustannuksissa tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen kahden vuoden aikana?

Liikuntaharrastusten ja etenkin tavoitteellisen kilpaurheilun kustannusten noususta on puhuttu paljon viime vuosina. Olosuhdekustannukset ovat seuroille ja etenkin itse harrastajille vain yksi osa kustannuksista. Kustannusten kokonaisuus muodostuu olosuhteiden lisäksi valmennuksesta, matkoista, majoituksista, kilpailu-, sarja- ja lisenssimaksuista, välineistä, varusteista sekä monista muista maksuista. Eri kustannusten näkyminen seuran, joukkueen tai toimintaryhmän ja itse harrastajan budjetissa vaihtelee myös laji- ja seurakohtaisesti paljon. Tässä selvityksessä olosuhteista aiheutuvia kustannuksia kysyttiin vain seuran kannalta, joten tarkastelun kohteena olivat seuran budjetin kulut ja menot.

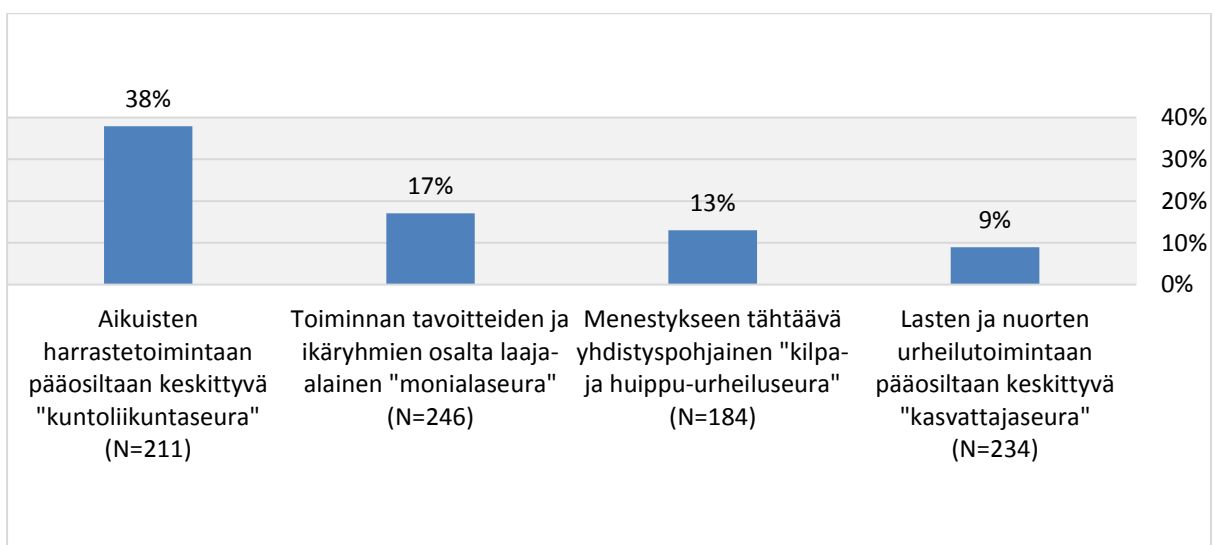
Vastaukset jakautuvat paljon. Noin 40% seuroista ilmoittaa, että olosuhdekustannukset ovat suurin osa seuran kuluista eli yli 50% (Kuvio 6). Tässä ryhmässä on keskimääräistä enemmän harrasteurheilun seuroja, joilla esimerkiksi valmennuksesta ja kilpailemisesta aiheutuvat muut kulut ovat vähäisiä. Lisäksi tässä ryhmässä on paljon kalliita erikoisolosuhteita ja yksityisiä olosuhteita käyttäviä seuroja. Hieman yli puolet seuroista ilmoittaa, että kustannukset ovat alle 50% seuran kuluista. Tässä ryhmässä on keskimääräistä enemmän kilpaurheiluun ja nuorisourheiluun keskittyviä seuroja, joille syntyy myös monia muita kuluja. Lisäksi on huomioitava, että useassa kunnassa juuri lasten ja nuorten harjoitusvuorot ovat ilmaisia tai keskimääräistä edullisempia. Tässä ryhmässä on myös seuroja, jotka käyttävät pääosin ilmaisia luonnon olosuhteita.



Kuvio 6. Arvio harjoitus- ja kilpailutapahtumiin liittyvien tilavuokrien ja käyttömaksujen osuudesta seuran vuosittaisista kokonaiskuluista.

Olosuhdekustannusten suuri **suhteellinen osuus** kohdistuu enemmän aikuisten harrastetoimintaan, kuin monialaisiin, lasten ja nuorten urheiluun tai tavoitteellista kilpaurheilua pyörittäviin, seuroihin (Kuvio 7). Aikuisten harrastetoimintaan ei useasti liity kilpailutoimintaa ja näin ei myöskään muun muassa runsasta matkustelua ja majoituksia ympäri maata. Tällaisen seuran ja toiminnan kokonaisbudjetti jää myös yleensä pieneksi ja näin olosuhteiden kustannukset muodostavat helposti suuren osan seuran kokonaiskuluista.

Tyypillisesti vähillä kuluilla toimitaan monissa pienlajeissa kuten budo- ja kamppailulajeissa. Olosuhteiden suurin kustannusosuus onkin aikidon seuroilla (80%). Aikidossa ei ole kilpailutoimintaa ollenkaan, eikä ohjaajille yleensä makseta korvauksia. Myös monissa karaten (50%), pöytätenniksen (50%) ja sulkapallon (45%) seuroissa olosuhdekustannukset muodostavat kuluista yli 75%:a.



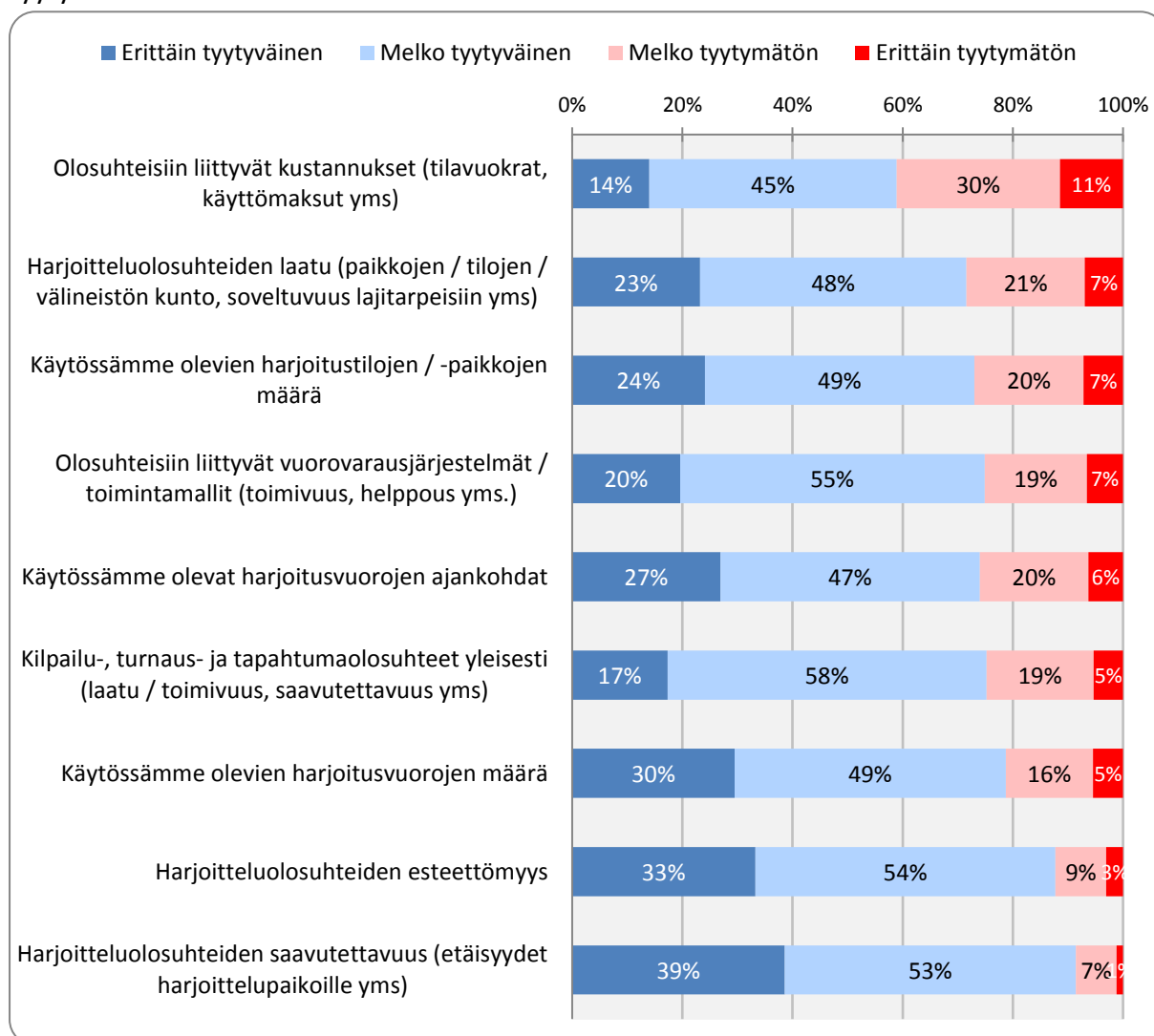
Kuvio 7. Olosuhteiden kustannusosuus on yli 75% seuran toimintakuluista seuratyypeittäin tarkasteltuna.

3. Seurojen tyytyväisyys olosuhteisiin

3.1. Arvioita olosuhdetilanteen eri osa-alueista

Kustannukset sekä harjoitustilojen laatu ja määrä yleisimmät tyytymättömyyden aiheet

Olosuhdetilanteeseen liittyvä seuroilla useita erilaisia tyytymättömyyden aiheita. Vastaukset eri osa-alueiden välillä jakaantuvat kuitenkin varsin tasaisesti, eikä esimerkiksi mikään yksittäinen olosuhdetekijä nouse sellaiseksi, johon yli puolet seuroista olisi tyytymättömiä (Kuvio 8). Yksittäisistä osa-alueista yleisintä tyytymättömyys on olosuhteisiin liittyviin kustannuksiin, joihin yli 40% seuroista on tyytymättömiä. Toiseksi yleisintä tyytymättömyys oli harjoitustilojen määrään ja laatuun, johon lähes 30% seuroista oli jossain määrin tyytymättömiä.



Kuvio 8. Tyytyväisyys olosuhteiden nykytilanteeseen liittyviin eri osa-alueisiin

Seurojen olosuhteisiin liittyvä tyytymättömyys vaihtelee paljon lajikohtaisesti. **Olosuhteiden kustannuksiin** on tyytymättömiä keskimäärin 41% seuroista. Eniten tyytymättömyyttä on aikidon (70%), jalkapallon (61%), painin (60%), lentopallon (50%) ja judon (50%) seuroissa.

Harjoitusolosuhteiden laatuun on tyytymättömiä keskimäärin 28% seuroista. Suurinta tyytymättömyys on koripallon (55%), ampumaurheilun (43%), yleisurheilun (39%), lentopallon (37%) ja voimistelun (37%) seuroissa.

Harjoituspaikkojen ja -tilojen määrään on tyytymättömiä keskimäärin 27% seuroista. Suurinta tyytymättömyys on salibandyn (45%), sulkapallon (44%), uinnin (44%), jalkapallon (42%) ja taitoluistelun (42%) seuroissa.

Harjoitusvuorojen määrään tyytymättömiä seuroja on keskimäärin 26%. Suurinta tyytymättömyys on taitoluistelun (53%), voimistelun (38%), uinnin (34%), jalkapallon (34%) ja salibandyn (33%) seuroissa.

Tyytymättömämpien lajien joukossa on paljon eri lajeja, mutta hieman useammin viime vuosien kasvulajeja (mm. salibandy, jalkapallo) ja lajeja, joissa kilpaurheilijan ohjattujen seuraharjoitusten määrä on perinteisesti keskimääräistä suurempi (mm. taitoluistelu, voimistelu). Jääkiekkoseurojen tyytyväisyys on useimmissa edellä mainituissa muuttujissa lähellä keskiarvoa.

Tyytymättömyydessä suurten (yli 500 jäsentä) ja pienten seurojen (alle 500 jäsentä) välillä on merkittävää eroa vain kahdessa muuttujassa. Harjoituspaikkojen määrään suurista seuroista on tyytymättömiä 44% ja pienemmistä seuroista 24%. Harjoitusvuorojen määrään suurseuroista on tyytymättömiä 38% ja pienemmistä seuroista 19%.

Olosuhteiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen seurat laajalti tyytyväisiä

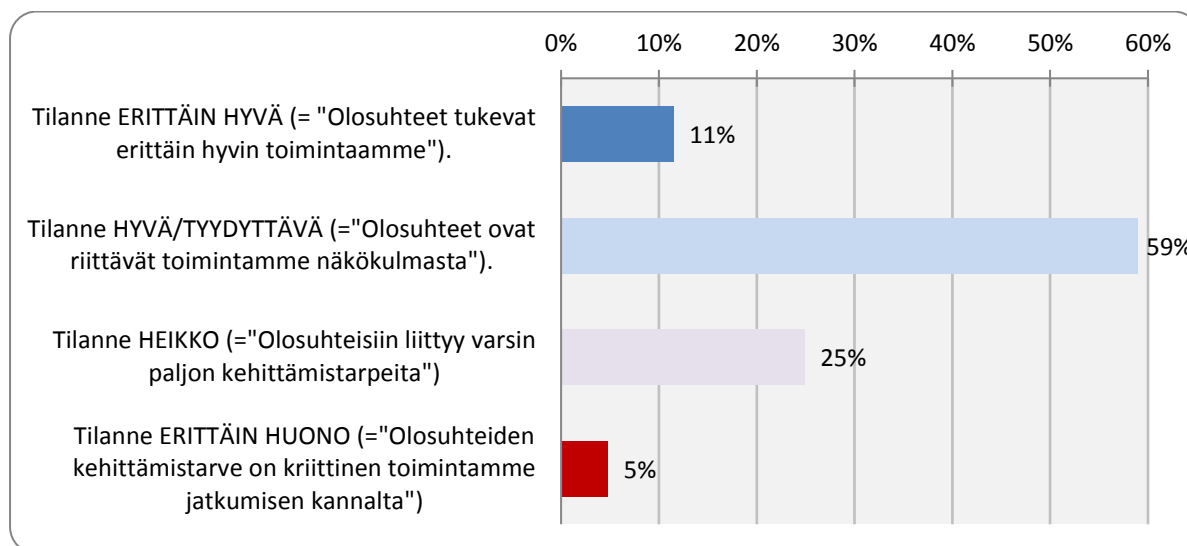
Tyytyväisimpiä seurat ovat olosuhteiden saavutettavuuteen ja niiden esteettömyyteen. Suomessa on kansainvälisesti katsottuna hyvä ja kattava olosuhdeverkosto. Lähes kaikissa kaupungeissa olosuhteet ovat lähellä keskustaa tai hyvien kulkuyhteyksien varrella. Pääkaupunkiseudulla tilanne on toki monimuotoisempi. Olosuhteiden esteettömyyteen on kiinnitetty viimeisten vuosien aikana paljon huomiota ja ainakin uusimmissa olosuhteissa esteettömyyteen liittyvät asiat lienevät pääosin kunnossa

Huomioitavaa on, että tämän kyselyn tulokset edustavat seurajohtajien näkemyksiä. Itse urheilijoiden ja liikkujien omia arvioita olosuhteista ei tässä kyselyssä selvitetty.

3.2. Kokonaisarviointi nykytilanteesta

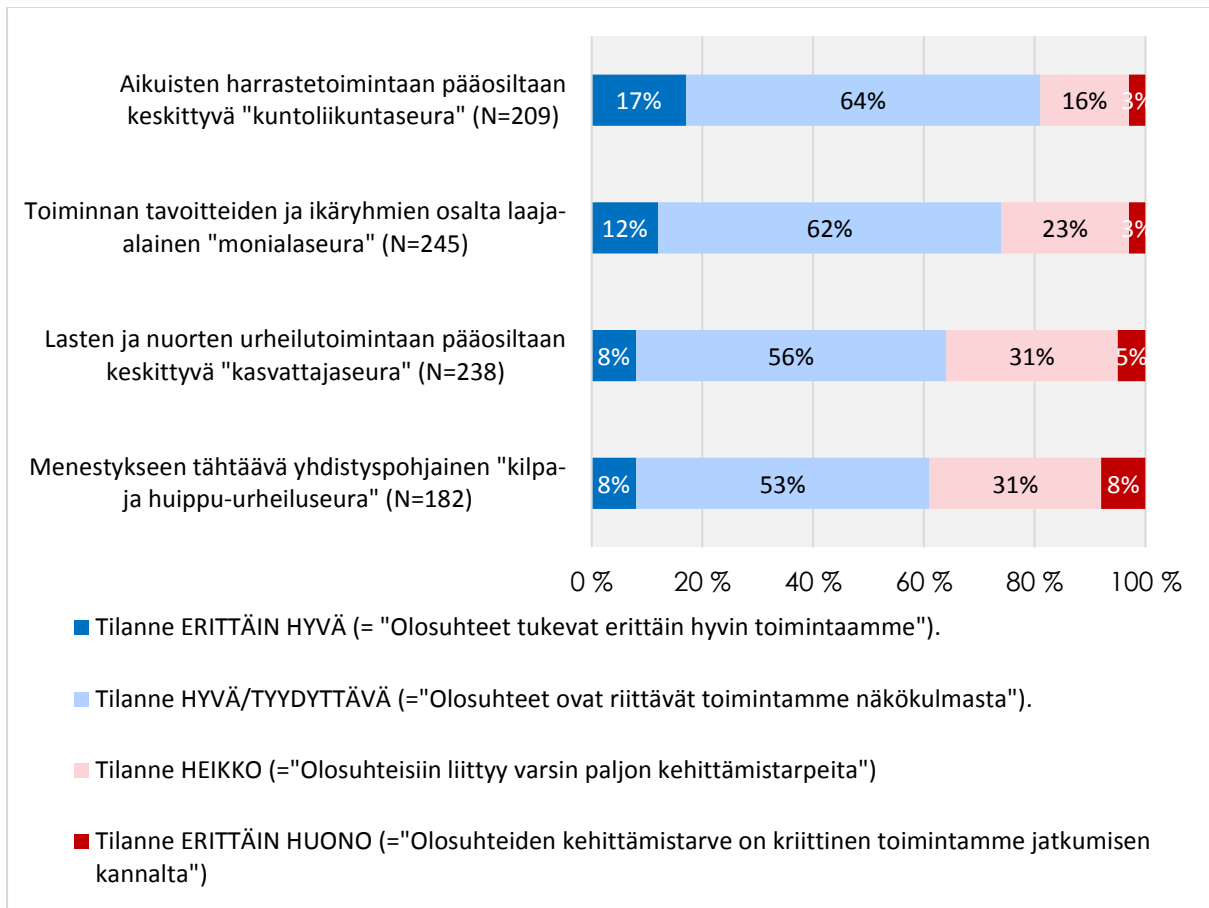
70% seuroista melko tyytyväisiä nykyiseen olosuhdetilanteeseen

Pääosa seuroista on tyytyväisiä vallitsevaan olosuhdetilanteeseen (Kuvio 9). 11% seuroista arvioi tilannetta ”erittäin hyväksi ja 59% seuroista antaa arvion ”hyvä/tyydyttävä”. Kaksi kolmasosaa seuroista arvioi olosuhteet riittäviksi eikä seuratoiminnan pyörittäminen jää niistä kiinni.



Kuvio 9. Kokonaisarvio olosuhdetilanteen nykytilanteesta

Olosuhdetilanteen kokonaisarviossa eniten tyytymättömyyttä on kilpa- ja huippu-urheiluseuroissa, joista lähes 40% on tyytymättömiä olosuhdetilanteeseensa (Kuvio 10). Aikuisten harrastetoimintaan keskittyvissä seuroissa tyytymättömiä seuroja on puolta vähemmän (19%). Myös suuri seurakoko on yhteydessä tyytymättömyyteen. Yli 500-jäsenen suurseuroista 47% on tyytymättömiä olosuhdetilanteeseensa, kun pienemmillä alle 500-jäsenen seuroilla vastaava osuus on 27%.



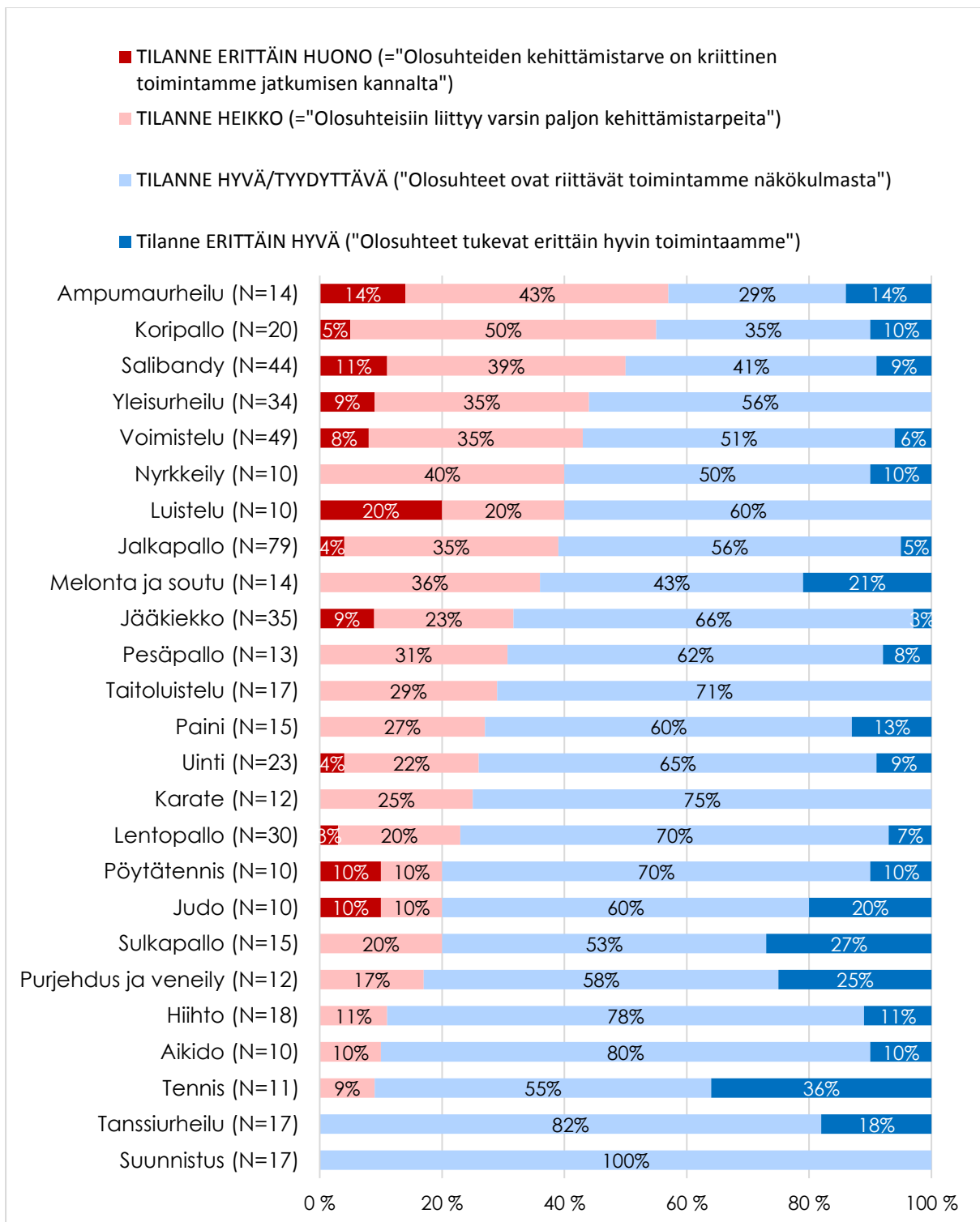
Kuvio 10. Kokonaisarvio olosuhteiden nykytilanteesta seuratyypeittäin

Lajien välisessä vertailussa olosuhteiden nykytilanteeseen kokonaisuutena kriittisimpiä ovat ampumahurlun (61%), koripallon (55%), salibandyn (50%), yleisurheilun (44%) ja voimistelun (43%) seurat (Kuvio 11).

Lajien välillä tyytymättömyys muodostuu eri asioista. Ampumahurlu, koripallo ja yleisurheilu ovat eniten tyytymättömiä harjoitusolosuhteiden laatuun. Yleisurheilulla ja ammunalla tyytymättömyys liittyy todennäköisesti pääosin talvikauden harjoitusolosuhteisiin. Ampumahurlulla on lisäksi lajin luonteeseen liittyen monia turvallisuuteen ja ympäristöön liittyviä erityishaasteita.

Salibandyseurat ovat eniten tyytymättömiä harjoituspaikkojen ja -vuorojen määrään. Voimisteluseurojen tyytymättömyys kohdistuu eniten tilojen laatuun ja harjoitusvuorojen määrään.

Kuuden kokonaisuuteen tyytyväisimmän lajin joukossa on kolme ulkolajia (suunnistus, hiihto, purjehdus ja veneily) sekä kolme sisälajia (tanssiturheilu, tennis, aikido). Huomionarvoista on, että purjehdus ja veneily, tennis ja tanssiturheilu toimivat keskimääräistä vähemmän kunnan järjestämisessä olosuhteissa. Yhteyttä yleiseen tyytyväisyyteen kunnallisten ja ei-kunnallisten olosuhteiden välille ei voida kuitenkaan tehdä. Ampumahurlu on tyytymättömin lajikulttuuri ja se toimii keskimääräistä vähemmän kunnallisissa olosuhteissa.



Kuvio 11. Kokonaisarvio olosuhteiden tilanteesta lajeittain.

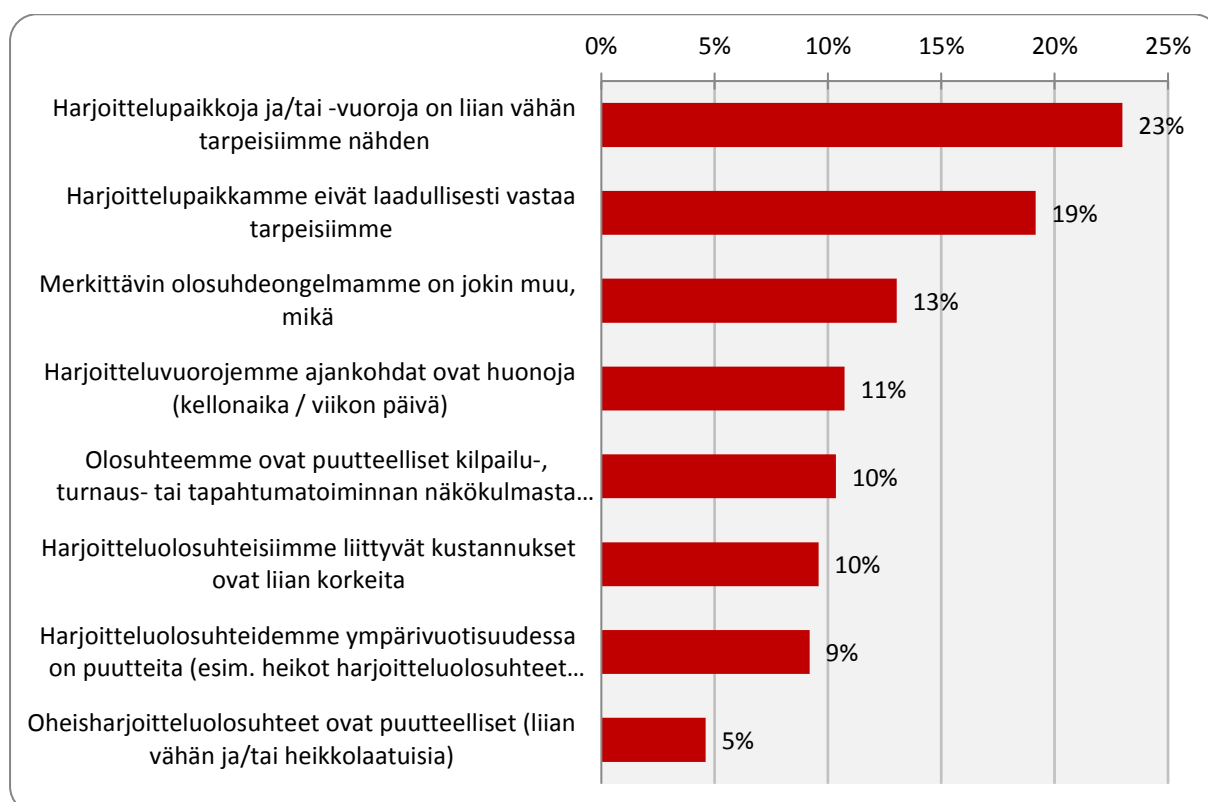
4. Seurojen näkemyksiä olosuhteiden kehittämiseen

4.1. Merkittävimmät tulevaisuuden kehittämishaasteet

Lisää harjoittelutiloja ja -vuoroja tarvitaan

Suurimpana olosuhdehaasteena olosuhteisiinsa tyytymättömät seurat pitävät **harjoituspaikkojen ja -tilojen liian vähäistä määrää** tarpeisiinsa nähden. Tilan puutteeseen tyytymättömiä on noin neljäsosa seuroista. (Kuvio 12.)

Tähän tyytymättömyyteen voidaan arvioida vaikuttavan lähtökohtaisesti kaksi yleistä syytä. Harrastajia on liian paljon tai jo mukana olevien harjoittelumäärää on lisätty tai olisi halua lisätä. Kolmas harvinaisempi syy voi olla se, että on tarvetta toimia entistä pienemmissä ryhmissä. Useissa tavoitteellisen kilpaurheilun seuroissa tarve lisäharjoitusvuoroille lienee yleisempi toive kuin harrastajamäärän kasvu. Tilaongelman yhtälö seurassa on luonnollisesti suurin, jos harrastajia on tullut lisää, mutta samalla jo mukana olevien harjoittelumäärää haluttaisiin lisätä.



Kuvio 12. Merkittävin olosuhteisiin liittyvä ongelma tällä hetkellä olosuhdetilanteeseensa tyytymättömien seurojen osalta

Seurat (11%) haluavat parantaa myös harjoitusvuorojen ajankohtia. Monessa lajissa, seurassa ja paikkakunnalla tiedetään, että toiveet harjoitusajoista kasaantuvat maanantaista torstaihin klo 17-20 välisiin vuoroihin.

Laatua halutaan... ”kustannuskipuilusta” huolimatta

Viime vuosikymmeninä ja etenkin 2000-luvulla olosuhteiden laatuvaatimukset ovat nousseet. Tässä selvityksessä joka viides seura (19%) on tyytymätön harjoitteluolosuhteiden laatuun. Ajan henki on, että kun kerran saa maistaa hyvää, niin sen jälkeen ei huonompi enää kelpaa. Jalkapallossa kumirouhetekonurmen jälkeen hiekkakenttä ja salibandyssä muovimattoisen kaukalon jälkeen tavallinen koulun sali ei enää kelpaa. Jääkiekossa ulkona luonnon olosuhteissa seurojen toiminta loppui jo ajat sitten. Useassa lajissa ja usealla paikkakunnalla on jo niin, että parhaista olosuhteista tapellaan, mutta huonoimmista olosuhteista olisi tilaa jopa lisätoiminnalle.

Murhe harjoitteluolosuhteiden kustannuksista muuttuu seurojen vastauksissa pienemmäksi ongelmaksi, kun katse käännetään kehittämiseen ja tulevaisuuteen. Tässä yhteydessä tyytymättömien seurojen joukossa vain 10% seuroista kokee kustannukset enää suurimmaksi ongelmaksi. Kyselyn alussa nykytilannetta arvioitaessa kustannukset koetaan suurimmaksi ongelmaksi, mutta tulevaisuutta ja kehittämistä käsiteltäessä se on enää viidenneksi merkittävin haaste. Maksukykyä ja -halua seuroista näköjään edelleen löytyy, jos vain laadukkaita olosuhteita olisi enemmän tarjolla.

Harjoitteluolosuhteiden kehittäminen on jäänyt kilpailuolosuhteiden kehittämisen jalkoihin?

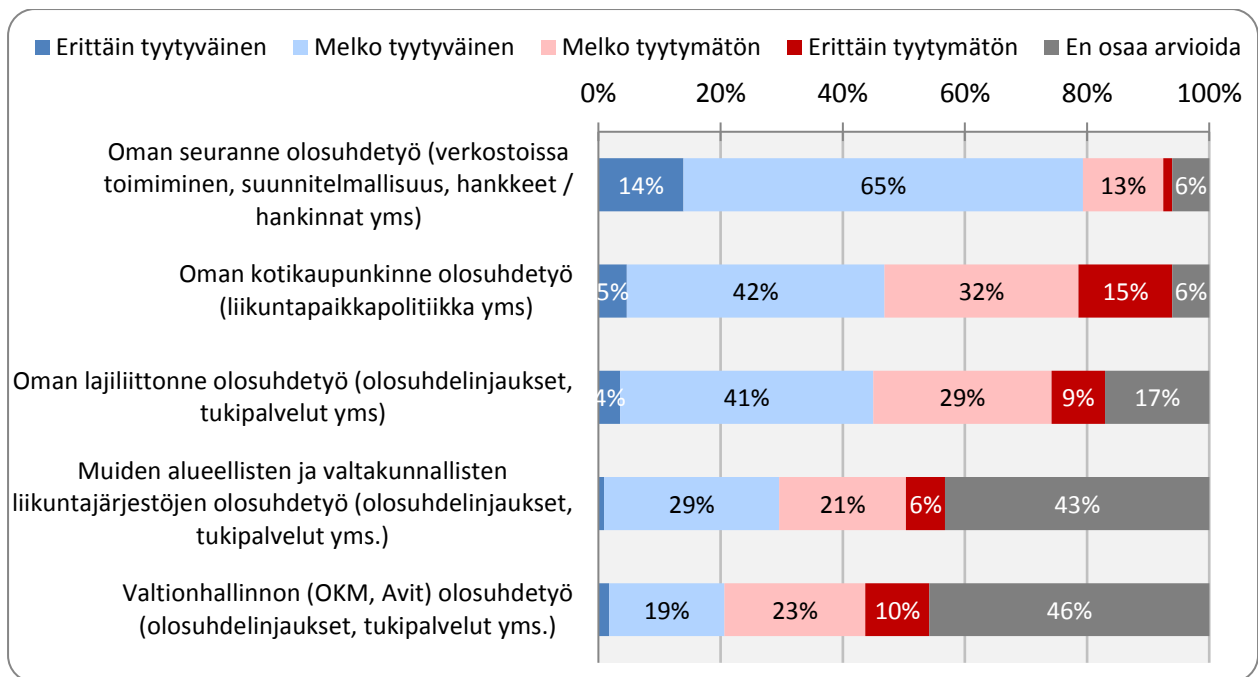
Huomattavaa on myös se, että harjoitusolosuhteiden laatua seurat arvioivat huomattavasti kriittisemmin kuin kilpailu-, turnaus- ja tapahtumaolosuhteiden laatua. Voidaan siten kysyä, onko arkisen peruskäytön olosuhteiden kehittäminen jäänyt Suomessa kilpailujen, otteluiden ja suur tapahtumien olosuhdekehittelyn jalkoihin?

4.2. Arvioita olosuhdetyötä tekevistä tahoista

Seurat tyytymättömiä kotikaupunkinsa ja lajiliittonsa olosuhdetyöhön

Tämän kyselyn mukaan seurat ovat pääosin tyytyväisiä seuran sisäiseen työhön olosuhteiden parissa. 79% seuroista on tyytyväisiä ja vain 15% oli tyytymättömiä seuran omaan panokseen olosuhdetyössä (Kuvio 13).

Seurojen arviot ulkopuolisten tahojen olosuhdetyöstä ovat kohtuullisen kriittisiä. Oman kaupungin olosuhdetyöhön tyytymättömiä on 47% seuroista ja lajiliiton olosuhdetyöhön 38% seuroista. Alueellisten ja valtakunnallisten liikuntajärjestöjen sekä valtionhallinnon roolia olosuhdetyössä seurat eivät näytä tuntevan. Lähes puolet seuroista ei osannut arvioida näiden tahojen olosuhdetyötä ollenkaan.



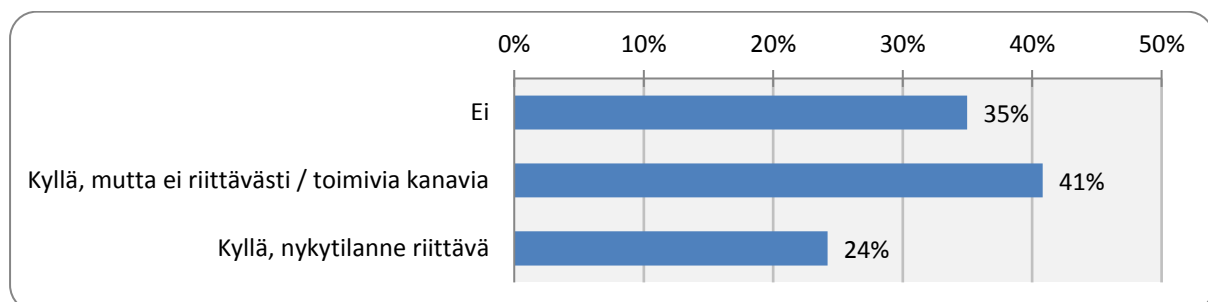
Kuvio 13. Tyytyväisyys seuran omaan ja muiden tahojen viime vuosina toteuttamaan liikuntaolosuhteiden kehittämistyöhön

4.3. Seurojen ja kunnan yhteistyö olosuhdeasioissa

Toimivaa yhteistyötä kaivataan lisää

Vain neljäsosa (24%) seuroista pitää yhteistyötä kuntien kanssa olosuhdeasioissa riittävänä. Suurella osalla (41%) yhteistyötä kunnan kanssa on, mutta se ei ole riittävää tai yhteistyö ei toimi laadullisesti hyvin. Joka kolmannella seuralla ei ole yhteistyötä ollenkaan. (Kuvio 14.)

Tämän kohdan vastauksissa on huomattava, että yhteistyö kunnan kanssa ei nykytilanteessa ole aina edes välttämätöntä. Ainakaan niissä seuroissa (11%), jotka toimivat lähes täysin yksityisissä olosuhteissa. Lisäksi pääosin ulkona luonnonolosuhteissa toimivat seurukset eivät tarvitse ainakaan keskustelua käyttövuorojen jakopolitiikasta. Kriittisten vastausten kokonaismäärä kuitenkin kertoo, että aika laajalla seurajoukolla on yhteistyötarpeita olosuhdeasioissa, ainakin jollain tavalla ja tasolla.



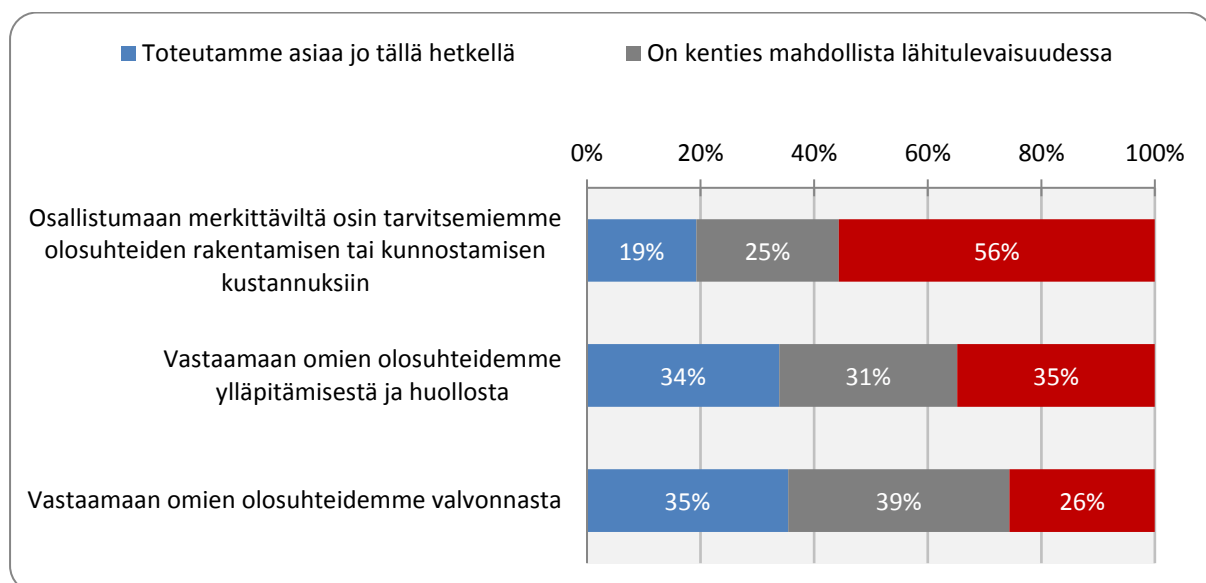
Kuvio 14. Seuran käytössä vaikuttamiskanavia tai yhteistyöfoorumeita, joissa voi vaikuttaa kotikaupungin liikuntaolosuhteiden kehittämiseen

Seuroilla on valmiutta laajentaa rooliaan olosuhteisiin liittyen

Seuratoiminnan olosuhteiden osalta tilanne on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Kunnalliset resurssit eivät enää riitä monipuolistuneen lajikirjon ja toiminnan laajuuden vaatimiin olosuhteisiin. Samaan aikaan suurimpien seurojen organisaatiot ovat vankistuneet muun muassa päätoimisten työntekijöiden osalta. Suurimmat seuramat ovat kunnalle nykyään jo enemmän kumppaneita kuin vain olosuhteiden passiivisia käyttäjiä.

Kyselyssä kysyttiin seurojen valmiutta olosuhteisiin liittyviin toimenpiteisiin, mikäli kuntatalouden paineet aiheuttavat esimerkiksi kuntien liikuntatoimille lisääntyviä säästövaatimuksia. Vastausten perusteella seurojen aktiivinen rooli olosuhteisiin liittyen on kasvanut ja kasvaa edelleen. Yleisimmin seuroilla on valmiutta osallistua omien olosuhteiden valvontaan. 35% seuroista tekee valvontaa jo nyt ja 39% seuroista voisi harkita sitä lähitulevaisuudessa (Kuvio 15). Olosuhteiden ylläpitämistä ja huoltoa tekee jo 34% seuroista ja 31% voisi harkita sitä lähitulevaisuudessa. Karkeasti voidaan sanoa, että joka kolmas seura on jo ottanut aktiivista roolia omiin olosuhteisiin liittyen ja toinen kolmannes seuroista voisi ottaa aktiivisempaa roolia tulevaisuudessa.

Seurat ovat selvästi varovaisempia taloudellisesti raskaampien toimenpiteiden osalta. Olosuhteiden rakentamisen ja kunnostamisen kustannuksiin on 19% seuroista jo jollain tasolla ryhtynyt ja 25% seuroista näki sen mahdollisena tulevaisuudessa.



Kuvio 15. Seuran valmius olosuhteisiin liittyviin toimenpiteisiin

Olosuhteiden **rakentamiseen tai kunnostamisen kustannuksiin** osallistuminen tulevaisuudessa nähtiin mahdollisena etenkin melonnan ja soudun (43%), aikidon (40%), painin (36%), hiihdon (35%) ja salibandyn (34%) seuroissa. Taitoluistelun (6%) ja tanssin (7%) seurojen halukkuus on lajeista pienintä. Naisvaltaisten lajien seura-aktiivien joukossa taitaa olla liian vähän rakentamisen ja kunnostushankkeiden asiantuntijoita.

Olosuhteiden **ylläpitämiseen ja huoltoon** osallistuminen tulevaisuudessa saa eniten kannatusta koripallon (56%), lentopallon (48%), pesäpallon (46%), karaten (45%), hiihdon/alppihiihdon (41%) ja salibandyyn (41%) seuroissa.

Omien olosuhteiden valvontaa tulevaisuudessa pitävät mahdollisena etenkin hiihdon/alppihiihdon (71%), karaten (64%), yleisurheilun (55%), jalkapallon (53%) ja lentopallon (52%) seurat.

5. Yhteenvetoa ja pohdintaa

Suomalainen yhteiskunta ja urheilu ovat muuttuneet 2000-luvulla monella tavalla ja tasolla. Myös seuratoiminnan olosuhteissa on havaittavissa muutoksia osana näitä laajempia kehityskulkuja. Tässä yhteenveto-osiossa pyrimme vielä tiivistämään tämän kyselyn päätuloksia sekä erittelemään havaittuja muutoksia ja etsimään niille mahdollisia syitä. Jälkimmäisten osalta kyse on mielipiteistä ja tulkinnoista, joiden tavoitteena on kuitenkin ensisijaisesti herättää asiasta keskustelua, ei lopettaa sitä.

5.1. Pääosalla seuroista olosuhteet vähintäänkin tyydyttävällä tasolla – kokonaistilanne kuitenkin vaikeutunut ja monimuotoistunut

Seurojen olosuhdetilanne Suomen suurkaupungeissa on vaikeutunut ja siihen liittyvät ratkaisut monimuotoistuneet. Laji- ja seurakohtaiset erot olosuhteissa ja niiden luomisessa ovat toki merkittäviä. Suuri osa seuroista on sopeutunut vallitsevaan monimuotoiseen tilanteeseen kohtuullisen hyvin. 70% seuroista pitää olosuhdetilannetta vähintään tyydyttävänä eli olosuhteet ovat riittävät nykyisen toiminnan kannalta.

30% seuroista pitää omaa olosuhdetilannettaan heikkona tai erittäin huonona. On lajeja ja seuroja, joilla kriittisyys on perusteltua, mutta eroa on varmasti myös mielipiteissä. Osa seuroista ja seurajohtajista ymmärtää laajasti olosuhdeongelmien taustoja ja tyytyy kenties haasteelliseenkin tilanteeseen helpommin. Vastaavasti osa seurajohtajista ajaa tarmokkaasti oman lajin ja seuran etua vaatimalla parempia olosuhteita.

Suomessa on kansainvälisesti hyvä ja kattava rakennettujen liikuntapaikkojen verkosto. Karkea arvio liikuntapaikkojen määrästä on 30 000 ja niistä arvioidaan olevan noin 70% kuntien tai niiden omistamien yhtiöiden omistuksessa. Yksityisiä olosuhteita rakennetaan yhä enemmän ja vuosi vuodelta kuntien prosentuaalinen osuus olosuhteiden kokonaisuudesta pienenee.

Laaja rakennettujen liikuntapaikkojen verkosto on hyvässä käytössä ja lisätarvetta uusillekin olosuhteille olisi. Organisoidun liikunnan ja urheilun toimintavolyymi on kasvanut etenkin suurimmissa kaupungeissa monesta eri syystä.

Harrastettavia lajeja on nykyään paljon ja uusia keksitään lähes vuosittain. Vuonna 2016 valtionapua nauttavia lajiliittoja oli Suomessa 51 ja muita liikuntajärjestöjä vielä tämän päälle 27. Yksittäisen liiton ja järjestön sisällä eri kilpailumuotojen kirjo on myös kasvanut. Eritasoisten kilpailujen ja otteluiden määrä on lisääntynyt paljon vuosikymmenten aikana. Junioriurheilussa kilpaileminen aloitetaan yhä aikaisemmin, naisten kilpailulajit ja -muodot ovat jo lähellä miesten vastaavia. Veteraaniurheilu, vammaisurheilu ja ”puulaakiurheilu” eri muodoissaan laajentavat urheilun kirjoa vuosi vuodelta.

Tavoitteellinen kilpaurheilu on kasvattanut painetta olosuhteille myös ohjattujen harjoitusten määrää lisäämällä. Monessa lajissa tavoitteellisen kilpaurheilun juniorien harjoittelutahti on arviolta kaksinkertaistunut yhden sukupolven aikana. 1980-luvulla ohjattuja harjoituksia oli junioreille tyypillisesti 1-3 kertaa viikossa, kun nykyään ohjattuja harjoituksia on useassa lajissa jo 4-6 kertaa viikossa.

Valtakunnallisesti organisoituneiden perinteisten lajikulttuurien lisäksi Suomessa toimii myös suuri joukko pieniä paikallisia seuroja ilman kuulumista valtakunnalliseen järjestöön. Etenkin kamppailulajien ja tanssin eri muotojen ympärille on tullut paljon uusia pieniä yhdistyksiä. Tässä kyselyssä ilman valtakunnallisen liiton jäsenyyttä olevia seuroja oli 20%.

Suomalaisella urheilulla ja liikunnalla on vetovoimaa, kun yksi maailman parhaista olosuhdeverkostoistakaan ei pysty takaamaan riittäviä olosuhteita. Tosin on huomioitava, että maamme pohjoinen sijainti lisää huomattavasti sisäliikuntatilojen tarvetta. Etelä-Euroopassa ainakin lämpöeristettyjen sisäliikuntatilojen tarve on huomattavasti vähäisempää.

5.2. Lajiolosuhteet erikoistuvat ja laatua halutaan

Tilapulan rinnalla myös **laatuvaatimukset urheilun olosuhteille ovat nousseet ja eriytyneet**. Jalkapallon ja yleisurheilun suorituspaikat eivät näytä mahtuvan enää samoille stadioneille. Pesäpalloa ja jalkapalloa pelataan omilla kentillään, koska tekonurmien nukkapituudet ja niiden täyttömateriaalit ovat eriytyneet. Sisäpalloluhalleissa yritetään sovittaa yhteen koripallon, lentopallon ja salibandyn toiveita lattian pintamateriaaleista, viivoista ja tulostaulujen ominaisuuksista. Pienemmissä erikoislajeissa erikoisvaatimuksia on myös lukuisia. Periaate olosuhteiden monikäyttöisyydestä on jäämässä eri lajien erikoisvaatimusten puristuksiin.

Suurinta osaa lajiurheilun olosuhteista määritellään edelleen **kansallisten ja kansainvälisten kilpailu- ja ottelutapahtumien standardin** mukaan. Valtalajien arvokisoja varten, mutta myös eri lajien SM-sarjoihin ja -kisoihin on luotu olosuhteisiin liittyviä laatusuosituksia tai jopa laatuvaatimuksia. Laatua on määritelty itse suorituspaikoille, mutta myös katsomoille, valaistuksille ja muille yleisöpalveluille. Osa lajeista on liittännyt nämä laatuvaatimukset pääsarjaseurojen lisenssiehtoihin, joita vuosittain arvioidaan ja myönnetään. Lajiliittojen, seurojen ja kuntien välillä laatuvaatimukset aiheuttavat välillä koviakin vääntöjä. Myös monessa yksilölajissa tiedetään arvokilpailuiden välillinen hyöty. Arvokisoja ja suur tapahtumia kannattaa järjestää, koska sen myötä saadaan lajin olosuhteet kerralla kuntoon.

Julkinen paine urheilun olosuhteiden rakentamiseen tulee **kilpailujen, otteluiden ja turnausten ehdoilla**, sekä aikuisten edustusurheilun tarpeisiin. Junioriurheilun ja harrasteliikunnan arkisen harjoittelun tarpeiden huomiointi jää useasti vähemmälle huomiolle.

Oman mausteensa olosuhteiden haasteisiin tuovat pidentyneet toimintakaudet. Seurojen ja eri lajien toimintakaudet oman lajin parissa ovat pääosin pidentyneet koko vuoden tai ainakin 10 kuukauden mittaiseksi. Jalkapalloa, yleisurheilua ja tennistä harrastetaan myös talvella. Osa jäähalleista pitää ovet kiinni vain heinäkuussa ja hiihtoputkia löytyy jo kuudelta paikkakunnalta. Seurat ja urheilijat matkustavat pitkiäkin matkoja olosuhteiden perässä varsinkin lajien pääsesongin ulkopuolisina aikoina. Lajiurheilun laatuvaatimukset ja lähes ympärivuotinen toiminta lisäävät olosuhdehaasteita ja harrastajien kustannuksia.

Tässä selvityksessä 900 seuraa oli enemmän huolissaan harjoittelun olosuhteista, kuin kilpailutapahtumien olosuhteista. Viime vuosien seurojen omat olosuhderatkaisut ovatkin kohdistuneet enemmän harjoittelun olosuhteiden parantamiseen. Onko tulevien vuosien trendi se, että kunnat pystyvät hoitamaan enää kilpailu- ja ottelutapahtumien olosuhteet kuntoon, mutta seurat saavat itse hoitaa tila- ja laatutarpeensa ainakin harjoittelun vaatimien lisäolosuhteiden osalta tulevaisuudessa?

5.3. Olosuhdeongelmat kärjistyvät kasvukeskusten kasvulajien kasvuseuroissa

Suomessa on jo vuosikymmeniä ollut käynnissä väestökehityksen kahtiajako. Suuret kaupungit ja niiden lähikunnat ovat kasvaneet ja haja-asutusalueella väestö vähenee ja vanhenee. Tämän kysely toteutettiin maakuntien keskuskaupungeissa, joiden keskimääräinen väestömäärä on viime vuosina kasvanut tasaista tahtia.

Vuoden 2016 aikana eniten väestökasvua tuli Helsingissä (+7493), Oulussa (+2234), Tampereella (+2114), Turussa (+2084) ja Jyväskylässä (+1588). Muissa kaupungeissa kasvu on ollut pientä, mutta Kouvolassa (-598), Kajaanissa (-169) ja Porissa (-55) väkiluku on jopa hieman vähentynyt.

Kuntien ja olosuhteiden polarisoituminen on ollut tiedossa jo pitkään. Tutkija Jouko Kokkonen pakatoi asian jo vuonna 2010 seuraavasti: ”Väestön keskittymiskehitys aiheuttaa ongelmia sekä supistuvilla ja kasvavilla alueilla. Etenkään uusilla asuinalueilla liikuntapaikkoja ei ole yleensä tarpeeksi.” (Kokkonen 2010.)

Kasvukeskuksissa on myös prosentuaalisesti enemmän 3-18-vuotiaita ja suurissa kaupungeissa he myös osallistuvat seurojen toimintaan yleisemmin kuin maaseudulla. Huomionarvoista on myös, että 2000-luvulla seuraharrastamisen suosio on kasvanut keskimääräistä enemmän etenkin pienten lasten ja tyttöjen osalta. (Kansallinen liikuntatutkimus – lapset ja nuoret 2009-10).

Lajien välisessä suosiossa on tapahtunut myös 2000-luvun aikana muutoksia. Perinteiset isot valtalajit pitävät edelleen pintansa ja etenkin joukkuepalloilussa harrastajamäärät ovat kasvaneet. Suurten valtalajien rinnalle monet uudet pienemmät lajit ovat tulleet kilpailemaan samoista olosuhteista.

Lajien välisten kehityskulkujen rinnalla on havaittavissa myös saman lajin seurojen välisissä voimasuhteissa tapahtuvia muutoksia. Etenkin kaupungeissa on viitteitä seuratoiminnan polarisoitumisesta eli isot seurat vahvistuvat ja monen saman lajin pienemmän seuran toiminta kuihtuu. Jalkapallossa on yleistä, että paikkakunnan valtaseura on laajentanut toimintaansa pikkuhiljaa koko kunnan alueelle ja vienyt näin tilaa lajin muilta pienemmiltä seuroilta. Jääkiekossa ja muissa isoissa palloilulajeissa SM-sarjojen vetovoimaiset ”brändiseurat” ovat olleet jo pitkään johtavassa asemassa. Uinnissa on viime vuosina syntynyt uusia ja isoja useamman seuran fuusioseuroja. Pääkaupunkiseudulla seuratoiminnan kehittyminen on edellä kuvattua huomattavasti monimutkaisempaa.

5.4. Suuret seurat ovat aktivoituneet myös olosuhdetyöhön

Jäsenmäärän ja toiminnan kasvu tuo seuralle myös haasteita olosuhteiden riittävyden osalta. Tämän kyselyn tulosten valossa etenkin suuret seurat ovat aktivoituneet olosuhteiden hankkimisen vaatimiin toimenpiteisiin. Yli 500-jäsenen seuroista 28% oli vähintään osaomistajana omien olosuhteidensa osalta. Syntyneen tilapulan lisäksi suuri jäsenmäärä antaa paremman taloudellisen pohjan ryhtyä toimiin omien olosuhteiden parantamiseksi.

Suureen osaan kaupunkien suurista seuroista on palkattu viimeistään 2000-luvulla päätoimisia työntekijöitä. Päätoimisten työntekijöiden myötä seurojen on helpompaa ottaa aktiivista roolia myös olosuhteiden parantamisesta. Aikaa ja osaamista olosuhteiden suunnitteluun ja neuvotteluihin löytyy helpommin.

Seuratoiminnan valmennuksen ammattimaistuminen nostaa vaatimuksia olosuhteiden laadusta, mutta osittain se myös auttaa ainakin olosuhteiden käyttövuoroihin liittyen. Ammattivalmentajien myötä olosuhteiden käyttöä on voitu laajentaa aamupäivien ja iltapäivien hiljaisiin tunteihin.

Seurojen aktiivisuus omien olosuhteiden hallinnoinnissa on yleistä myös muualla Pohjois-Euroopassa. Hollannissa seuroista 57% omistaa omia harjoitustiloja tai kahvion ja Ruotsissa 43% seuroista pyörittää tai omistaa käyttämiään olosuhteita. (Breuer ym. 2015)

Seurojen aktiivisuus omien harjoitus- ja kilpailuolosuhteiden parissa on 2000-luvulla nopeasti levinnyt trendi. Urheiluun kuuluu luontevasti edistyminen ja kehittyminen, mutta osalla seuroista innostus olosuhteiden kehittämiseen on ollut epärealistista tai vauhti liian kovaa. Epäonnistuneista tai ainakin taloudellisesti liian raskaista hankkeista on saatu lukea lähes jokaisen suuren kaupungin lehdistä.

Asiantuntijat ovat todenneet, että useissa yksityisten ja yhdistysten olosuhteiden rakentamishankkeissa ongelmana on nimenomaan vuotuisten käyttö- ja huoltokustannusten realistinen ymmärtäminen. Suunnittelu on voitu tehdä kohtuullisen hyvin käyttöönottopäivään asti, mutta sen jälkeinen elämä on vielä liian useasti hämärän peitossa tai liian optimististen laskelmien varassa.

Ennen raskaisiin hankkeisiin ryhtymistä seuran olisikin hyvä pohtia asiaa huolella ja monipuolisesti. Onko tarveharkinta punnittu realistisesti ja pidemmälle ajalle? Onko seurassa osaamista ja suunnittelutaitoa olosuhdehankkeisiin? Tunnettaanko omien olosuhteiden mahdolliset huonot (esim. työmäärä ja kustannukset) ja hyvät (mm. harjoittelun laatu ja yhteisöllisyys) vaikutukset vielä riittävän hyvin? Onko mahdollista hankkia omaan olosuhdeponnisteluun mukaan kokeneita asiantuntijoita tai kumppaneita jakamaan taloudellista vastuuta? Pitäisikö seuran olosuhdeasioiden osaamista harjoitella ensin määräaikaisesti vuokraamalla ja hallinnoimalla?

Hyvän harkinnan jälkeen osalla seuroista perusteet omille hankkeille ovat varmasti olemassa, mutta osan seuroista kannattaisi vielä pitää kättä käsijarrulla eli keskittyä toiminnan ja talouden vahvistamiseen.

Mielenkiintoisen perspektiivin nykytilanteeseen voi hakea 1970- ja 1980- luvuilta, jolloin urheiluseuroilla oli myös aktiivinen vaihe erilaisten huoneistojen ja kiinteistöjen omistamisesta ja hallinnoinnista. Kuntien voimavarat riittivät silloin vielä kohtuullisen hyvin harjoitus- ja kilpailuolosuhteiden luontiin, mutta seurat innostuivat erilaisten varainhankintaan liittyvien olosuhteiden parissa. Seurojen omistamat tai pyörittävät tanssilavat, juhlatilat, bingot tai kioskit olivat yleisiä monille seuroille. Varakkaimmat seuramat hankkivat myös asunto-osakkeita seuralle. 1990 - ja 2000 –luvulla moni seura on kuitenkin vähentänyt aktiivisuuttaan itse liikunnan ja urheilun ulkopuolisten olosuhteiden parissa.

5.5. Kunnan ja seurojen rooli muuttumassa – kumppanuutta harjoitellaan

Kuntien rooli liikunnan ja urheilun olosuhteiden luojana on laajentunut. Liikuntapoliittiset linjaukset ovat vuosi vuodelta korostaneet urheilun rinnalla kaikkien kuntalaisten liikuttamista. Tämä näkyy tämänkin selvityksen vastauksissa. Kilpa- ja junioriurheiluun keskittyvät seuramat tyytymättömämpiä olosuhdetilanteeseen, kuin harrasteliikuntaan keskittyvät tai monialaiset liikuntaseuramat. Tämän lisäksi huippu-urheilun tapahtumia ja olosuhteita käsitellään kaupungeissa myös perinteisen liikuntatoimen ulkopuolella. Suur tapahtumia ja niiden vaatimia olosuhteita arvioidaan nykyään paljon myös taloudellisilla perusteilla eli verotulojen ja lisääntyneen liikevaihdon tuomien taloudellisten hyötyjen näkökulmasta.

Kunnan oma rooli liikunnan ja urheilun olosuhdeasioissa on laajentunut ja monimuotoistunut. Samaan aikaan liikunnan ja urheilun olosuhteita suunnittelee ja toteuttaa myös moni muu toimija. Olosuhteiden laajojen ja monitasoisten tarpeiden myötä kunnan rooli on näillä kokonaismarkkinoilla muuttunut.

Viime vuosina kunnat ovat luoneet luovasti monia ratkaisuvaihtoehtoja uusien olosuhteiden rakentamiseen. Oman suoran omistuksen rinnalle on perustettu omia yhtiöitä ja neuvoteltu monenlaisia kumppanuushankkeita yritysten ja seurojen kanssa. Toimintamalleina

pääomittamiset, elinkaari- ja leasingmallit, erilaiset lainatakaukset ja käytön subventiot ovat ainakin suurimmissa kaupungeissa yleistyneet.

Olosuhteiden lisäksi kunnan ja seurojen perinteistä laajempi yhteistyö on jo yleistä Suomessa. Vuonna 2015 tehdyn kyselyn perusteella kaksi kolmasosaa kunnista oli ostanut toimintoja omilta urheiluseuroiltaan. Kunnat kertoivat saavansa palvelut seuroilta halvemmalla kuin yrityksiltä tai itse tuotettuna. Silti kunnat olivat hieman tyytyväisempiä seuroilta kuin yrityksiltä ostettuihin palveluihin. (Hyytinen ym. 2015). Lienee selvää, että seuroja kysytään jatkossakin kuntien yhteistyökumppaniksi. Myös Tanskassa seurojen lisääntyvä yhteistyö kunnan kanssa on ennakoitu olevan vahva trendi tulevaisuudessa. (Breuer ym. 2015)

Kuntien muuttuneen roolin ja seurojen kasvaneen aktiivisuuden myötä olosuhdetyön, mutta myös laajemman yhteistyön, tulevaisuutta kannattaa suunnitella avoimesti kaikkien seurojen kanssa yhdessä ja suurempien seurojen kanssa vielä erikseen.

5.6. Lisätiedolle tarpeita erityisesti ympärivuotisuus- ja kustannuskysymyksistä

Tämän seurakyselyn myötä saatiin paljon hyvää tietoa suurkaupunkien seurojen muuttuneesta olosuhdetilanteesta, mutta vielä jäi monia tietoaaukkoja tulevaisuuden ponnistelujen varaan.

Seuratoiminnan olosuhteita kehitettäessä on hyvä saada vielä tarkennuksia eri lajien olosuhteiden **kausivaihteluista**. Monella lajilla ja seuralla olosuhdetilanne on olennaisesti erilainen talvella ja kesällä. Useilla kesälajeilla suurimmat haasteet ovat nimenomaan talvella ja talvilajeille kesällä.

Olosuhteita kehitettäessä ja käsiteltäessä on rahalla aina suuri rooli. **Urheilun olosuhteiden kustannusten jakautumisesta kunnan, seuran, joukkueiden/ryhmien ja itse harrastajien välillä olisi hyvä tietää enemmän.** Tässä kyselyssä saatiin olosuhteiden kustannuksista vain hieman lisätietoa seuran ja seurajohtajien näkökulmasta. Yksi viime vuosien suosituimmista aiheista on ollut urheilun kustannukset ja etenkin tavoitteellisen kilpaurheilun kustannusten nousu. Hyvä olisi tietää kuinka suuri kustannusrasitus olosuhteista muodostuu seuroille ja itse harrastajille nyt ja tulevaisuudessa?

Olosuhteisiin liittyviä **välillisiä vaikutuksia** olisi hyvä myös selvittää tarkemmin kuten matkoista aiheutuvia kuluja ja niihin liittyvää ajankäyttöä, paitsi harrastajilta, lasten urheilun osalta myös lasten vanhemmilta. Kuinka pitkälle harrastajat ja perheet ovat valmiita liikkumaan hyvien olosuhteiden perässä? Tähän liittyy myös vahva ekologinen näkökulma.

Aktiivisille ja lähtökuopissa oleville seuroille tarvitaan konkreettista **tietoa saman lajin seurojen olosuhdehankkeista**; niiden onnistumisista, mutta myös epäonnistumisista. Suurimmissa lajeissa kuten jalkapallo ja jääkiekko olosuhteisiin liittyvää punnittua tietoa löytyy varmasti lajiliitosta, mutta muiden lajien seurojen on hyvä hankkia tietoa myös räätälöidysti vastaavasti hankkeista suoraan muista seuroista tai kaupungeista.

Lähteet

Breuer C., Hoekman R., Nagel S., Werff H. 2015 Sports Clubs in Europe, Heidelberg:Springer International Publishing.

Hyytinen T., Kivistö-Rahnasto J. 2015. Liikuntapalveluiden ulkoistaminen ja palveluiden turvallisuus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2015:9.

Kansallinen liikuntatutkimus 2009-10, Lapset ja nuoret 2010. SLU-julkaisusarja 7/2010.

Kokkonen J. 2010. Valtio liikuntarakentamisen linjaajana. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 165. Tammerprint Oy, Tampere.

Koski P. 2009. Liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa. SLU-julkaisusarja 7/2009.